

УДК 657

Н.Ю. Єршова, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економічного аналізу та обліку
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ
НА СТРАТЕГІЧНОМУ РІВНІ**

***Ключові слова:** облік, обліково-аналітична інформація, стратегічне управління, стратегічний управлінський облік, моделювання.*

У міру розвитку ринкових відносин, які супроводжуються посиленням глобалізаційних процесів, конкурентної боротьби і, як наслідок, нестабільністю зовнішнього середовища, йде пошук більш раціональних і ефективних облікових систем. Відповіддю на виклики глобалізації стають моделі мережевого обліку, актуарного обліку, інтегрованої звітності. Сучасні відкриття в галузі інформаційних технологій («відкриті» технологічні платформи, «хмарні» технології, єдиний міжнародний формат подання фінансової звітності в електронному вигляді XBRL та ін.) істотно розширюють можливості побудови системи обліку, що інтегрує дані

про внутрішні бізнес-процеси підприємства і зовнішнє ринкове середовище. Вирішення практичних завдань інформаційної підтримки управління сучасними суб'єктами господарювання, інтегрованого із зовнішнім середовищем, потребує виведення управлінського обліку на новий рівень – рівень, який забезпечує створення інформаційної бази для прийняття стратегічних рішень.

Факти господарського життя вивчаються за допомогою спеціальних облікових прийомів, які виступають у ролі своєрідних моделей. Для них характерно рух від ізоморфізму – прагнення до максимально повного («дзеркального») відображення господарського процесу до гомоморфізму, який відображає найбільш характерні і принципово важливі його сторони. Моделювання як науковий метод полягає у можливості відволікання від одиничного (від різноманіття реального світу) та виявленні найбільш істотних властивостей і зв'язків досліджуваного об'єкта. Теорія моделювання в обліку має ґрунтовну історію і школу. Моделювання в бухгалтерському обліку бере початок від робіт І.Ф. Шера, який математично обґрунтував сучасну процедуру обліку та розробив «балансову теорію». Ідеї статичного балансу розроблялися В. Ле Кутре, Г.В. Симоном. Модель динамічного балансу почалася від теорії О. Шмаленбаха. Синтетичний «статико-динамічний» баланс обґрунтований відомим ученим І. Бурріа; апарат моделювання технологічних процесів при застосуванні нормативного методу обліку досліджував Е. К. Гільде [1; 2; 3].

На сьогоdnішньому етапі розвитку облікової науки проф. В. Жук працює над інституційною моделлю бухгалтерського обліку; проф. С. Легенчук аналізує формування «карт бухгалтерських інформаційних моделей» за різними об'єктами бухгалтерського обліку; проф. М. Пушкар досліджує моделі управлінського обліку. Необхідно відзначити, що використання моделей у бухгалтерському обліку охоплює всі складові елементи обліку: моделі категорій, моделі облікових процесів, моделі систем обліку в межах окремого суб'єкта господарювання, моделі державних систем організації бухгалтерського обліку. Палітра моделей також досить широка – від простих логічних до макроекономічних і мережевих, все це разом узятє визначає широке поширення і використання моделювання в теорії бухгалтерського обліку [1].

Діалектичний підхід до розвитку методу обліку та поява стратегічного управлінського обліку підтверджується розвитком облікової науки. Стратегічний управлінський облік, дотримуючись вимог, що висуваються (ідентифікація облікової моделі реальному об'єкту спостереження, дотримання принципу зворотного зв'язку, аналітичність, оперативність, економічність), являє собою цілісну інформаційно-контрольну систему суб'єкта господарювання, систему обліку витрат і доходів, планування, прогнозування, аналізу з метою надання інформації при прийнятті стратегічних рішень. В управлінському обліку чітко проявляється необхідність альтернативного або гнучкого планування, яке показує розміри витрат і результати при різному обсязі діяльності. Значущість контрольних і аналітичних функцій для управлінського обліку проявляється в релевантності інформації, на відміну від бухгалтерського обліку, для якого головне - достовірність інформації [3; 4].

У методології науки термін «модель» часто використовується розширено, для визначення найрізноманітніших наукових побудов, зазначених рисами систематизації та регуляризації, наприклад, змістовних теорій, різних методик, розрахункових формул тощо, методики організації стратегічного управлінського обліку. В цілому можна стверджувати, що модель – це один з найважливіших інструментів наукового пізнання, умовний образ об'єкта дослідження або управління, спрощена система, що використовується для імітації реальних господарських фактів, процесів і явищ. Важливою властивістю моделі є орієнтація на певну проблему, концентрація на проблемі і способі її вирішення [3; 4]. Будь-яка модель являє собою якийсь образ дійсності, аналог якого-небудь об'єкта або явища, системний механізм, що виконує роль заступника оригіналу і використовується у дослідженні різноманітних процесів і явищ.

Концепція системної орієнтації і моделювання у стратегічному управлінському обліку полягає у системному підході до організації облікових інформаційних потоків. Чим більш взаємопов'язані підсистеми підприємства (планування, облік, інформаційні потоки, контроль і аналіз), тим більш необхідним є прискорення надання релевантної інформації при прийнятті

управлінських рішень, у тому числі стратегічного характеру. Моделювання передбачає розроблення та апробацію моделей стратегічного управлінського обліку як ситуаційного, так і організаційного характеру. Моделювання є також основою побудови стратегічної бухгалтерії на підприємстві і забезпечує конструювання інформаційних потоків різноспрямованого характеру під впливом певної системи факторів, реальних та прогнозних ситуацій. Основними обліковими характеристиками й аспектами стратегічної бухгалтерії, що впливають на побудову стратегічного управлінського обліку, є: стратегічна діагностика зовнішнього середовища, інформаційне поле стратегічної бухгалтерії як сукупність інформаційних джерел внутрішнього та зовнішнього змісту, стратегічне планування, оцінка та контроль виконання стратегії.

Таким чином, стратегічний управлінський облік ґрунтується на побудові та використанні різних моделей, основою яких є моделювання господарських ситуацій – облікових подій в їх просторово-часовому взаємозв'язку. Стратегічний управлінський облік являє собою процес уявного узагальнення певних процесів, явищ і образів та їх вираження у вигляді формул, таблиць, графіків, блоків, агрегатів: чисті активи, чисті пасиви, цінові складові, стратегічний фінансовий результат, рівень резервного захисту, рівень платоспроможності та фінансової стійкості та ін. На наш погляд, стратегічний управлінський облік повинен будуватися на основі постійного оцінювання дієвості прийнятих рішень і вжитих заходів за допомогою зіставлення досягнутих результатів з поставленими цілями і з витратами на досягнення цих цілей.

Список використаних джерел: 1. *Безверхий К. В.* Моделювання внутрішньої обліково-контрольної системи в умовах поопераційно-орієнтованого калькулювання на підприємствах торгівлі / К. В. Безверхий // Розвиток бухгалтерського обліку і контролю як науки: тези виступів XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир – Вінниця, 4–5 листопада 2014 р.). – Житомир, 2014. – С. 17–18. 2. *Кастельс М.* Информационная эпоха: экономика, общество и культура : пер. с англ. / М. Кастельс ; под ред. О. И. Шкаратана. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с. 3. *Бетге Й.* Балансоведение : пер. с нем. / Й. Бетге ; / науч. ред. В. Д. Новодворский. – М. : Бухгалтерский учет, 2000. – 454 с. 4. *Тихомиров М. В.* Основные виды моделирования, применяемые при исследовании управленческого учета / М. В. Тихомиров // Экономический анализ: теория и практика. – 2006. – № 1. – С. 17–19.